

PANOWANIE (629) sb n

Oba a oraz o jasne (w tym w pierwszym a 6 r., w drugim 8 r. błędne znakowanie); -é (13), -e (1); -é : -e OrzJan (1:1).

sg *N panowanie (97); -é (9), -(e) (88). ◇ G panowania (356); -ã (304), -a (5), -(a) (47); -ã : -a BibRadz (13:1), SkarŻyw (12:2), KmitaPsal (1:1), SarnStat (44:1). ◇ D panowaniu (28). ◇ A panowanie (84); -é (4), -e (1), -(e) (79); -é OpecŻyw, SarnStat (2); -é : -e OrzJan (1:1). ◇ N a. A panowani(e) (1). ◇ I panowaniem (20) FalZiołUng, BibRadz (2), Mącz, WujJud (2), WujJudConf, ModrzBaz (4), CzechEp (2), Phil, OrzJan, LatHar, SarnStat (3), PowodPr, panowanim (7) BielŻyw (2), SkarJedn, SkarŻyw (2), SkarKazSej ~ -ém (2), -em (2), -(e)m (16); -em OrzJan; -ém : -em SarnStat (2:1). ◇ L panowaniu (31). ◇ pl N panowania (1). ◇ A panowania (4).*

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

1. *Władza; władanie, rządzić; dominatio HistAl, Vulg, PolAnt, Mącz, Modrz, Calep, Cn; principatus PolAnt, Mącz, Modrz, Calag, JanStat, Cn; imperium HistAl, Vulg, Mącz, Modrz, Calag, Cn; regnum PolAnt, Mącz, Modrz, Cn; ditio Modrz, JanStat, Cn; regimen Calep, JanStat, JanPrzyw; potestas PolAnt, Cn; dominatus Mącz, Cn; gubernatio Mącz; administratio Modrz; potentatus, potentia Cn (607) : BielŻyw 12, 163; BierRozm 9, 16; ysz Crol Ian s czorką ye^{so} Cro M.bandą spokojnego panowania lalky, y przyaflwyego sanfzyeczsthwa V.C.M. wzywacz LibLeg 7/34v, 7/34v; BibRadz I 183d marg; Koloman brata Almufa dał oflepic y fyny iego/ aby panowania nigdy nie mieli BielKron 301v; Powftal przeciw iemu [Krzywostemu] napierwey brat Zbigniew [...] z zazdrości panowania/ poburzył nań krola Borzywoia Czeskiego BielKron 350v, [852]v, 118v, 265v, 322v, 352v, 353; Philarchus, Latine amator imperii, Lakomy na panstwo/ kwapiaci fie na panowanie. Mącz [297]c, 16b, 89c, 91a, 94a, 139a (15); GornDworz Gg3, Gg7; WujJudConf 151v; MycPrz II B[3]; Politią zową/ tę Rzeczpospolitą którą wiele olob rządzi [!]/ w ktorey [...] iednako fie wzytcy do slawy cnotą nabytey/ y do panowania maia ModrzBaz 3v, 3v marg, 12, 66v, 75v, 101, 106, 107v; SkarJedn 257, 377; Calag 392a; ifz krolowie towarzysza na panstwie nie rądzi widza/ a woyny wielkie oto podnosza/ y żywot fwoy fadza/ aby fie przy panowaniu zostali SkarŻyw 27, [223] [2 r.], 501; StryjKron 11; przy nim [papiezu] władza y rolkazowanie. A chytre wilcze/ pod wełną owczą. Bo ma rozki iakoby baranie: gdy tego panowania vzywa/ podczas łagodnie iako baranek/ ale przedsie obłudnie CzechEp 383, 372, 385, 388, 425; PaprUp A2; Duumviratus – Panowanie dwiemamezom [!] zlieconę. Calep 345b, 340a [3 r.]; GrochKal 27; Gdy też zafię przełożeni fkromności w panowaniu przed oczyma fwoiemi nie maia/ [...] bywa im to ku wielkiemu a znacznemu vpadkowi. Phil M2, K, S3; od tego czafu potomkowie ich/ albo idacy od nich/ mieysce panowania maia otrzymać w Krolestwie Polkim przerzeczonym. SarnStat 882; PowodPr 40; SkarKaz)(3v; Nie taką Monarchią chwalimy/ iaka iest v Turkow/ Tatar/ y Mołkwy/ która ma bezprawne panowanie: ale taką która prawy fprawiedliwemi/ y rąda mądrą podparta iest SkarKazSej 69lb, 680b marg.*

panowanie czego [= nad czym] (6): FalZiołUng V 119; MycPrz II B, C4; I wychowan [ostatni Jagiello]/ iako iedyny fyn wielkiego Krola/ na panowanie tak wielkiego Krolestwa/ wzyftkim potrzebnym BialKaz 13; StryjKron 487; SarnStat 15.

panować czemu (1): My Lodwik Miŝtr/ [...] y Zakon nález od pánowáania onym [wyżej wymienionym miastom] y z poddáności nam zwykły wyrzekamy ŝię *SarnStat* 1096.

panowanie nad kim (1), *nad czym* (Kościólem itp.) (5): *KrowObr* 29v; *WujJudConf* 123, 153; Nie miał tákowy [= *wybrany na urząd spośród społeczności wiernych*] [...] nád ŝpołthowárzyŝmi ábo Stárlżemi pánowánia *RejPosRozpr* c3v; Tá náuká Piotrá ŝ. [...] Pánowánia nád dziedzictwem/ to iest/ nád zborem zákázue. *NiemObr* 43, 42.

panowanie na czym (2): Źadney im [*Chrystus apostołom*] otuchy nie czyni tu w tym wieku ŝczęścia iákiego cíeleŝnego/ áni pánowánia ná Papiestwie/ ábo Kárdynalŝtwie/ ná Arcybiskupŝtwie ábo Biskupŝtwie [...]: áni ná żadnym przełożeńŝtwie od Antychriŝtá wymyŝlonym *CzechEp* 23, 424.

panowanie przy kim (2): Pambasilia - Panowanie przy iednei nąwíŝei głowie. *Calep* 749b; *SkarKazSej* 691b.

panowanie gdzie (9): *KrowObr* 29v; *BielKron* 61v, 377; ŝrodze Pan Chryŝtus Apoŝtołom y wŝyŝtkim ŝwoim náŝládownikom zákázác raczył przodkowánia y pánowánia w koŝciele. *WujJudConf* 124v; *MycPrz* I B4v; Potym Witołd czyniác ŝobie przeŝtrzeńŝtwo/ y wolne pánowánie w Litwie/ y w Ruŝi/ [...] karawŝy Koributá/ nálaŝł przyczynę [...] y ná Włodimirzá *StryjKron* 497; *NiemObr* 42, 51; *SarnStat* 1067.

panowanie czyje [w tym: *G sb i pron* (52), *pron poss* (35), *ai poss* (7)] (94): *BielŹyw* 125, 166; *LibLeg* 11/10v; Alexander przyiechał do Ciliciey y do Sawiniey/ w kthorych ziemiach wiele miał k iego pánowánium przyŝięgli *HistAl* D, C7; *Diar* 49; *KrowObr* 27 [2 r.], 33, 131v, 241v; *Leop Dan* 11/5; *RejZwierz* 14; *BibRadz Dan* 11/4, 5; *Democratia, id est, principatus populi*, Pánowánie poŝpolitego człowieká *Mącz* 81c; *OrzQuin* O3v, O4v; *GórnDworz* 05; *RejZwierz* 40v, 44v, 46, 249; *WujJudConf* 126v; *BiałKaz* H2; Rozny ŝpoŝob obieránia y pánowánia Krolow Polŝkich/ niŝli niektorych inŝzych narodow. *ModrzBaz* 15; Bo łácniey iednego pánowánium poŝluŝnym być/ niŝli wiela ich *ModrzBaz* 24v, 3v [2 r.], 5, 25 [4 r.], 39, 43v; *SkarJedn* 188, 375, 400; wkrótce wŝlyŝał/ iŝ ŝię brát krolewŝki Elgárdus ná brátá Edwiná z pány/ ktorzy iego nieŝpráwiedliwym pánowánium ŝobie wteŝknili/ wzburzył *SkarŹyw* 509, 58, [223], 353, 509; iŝ ŝobie Pánowie Koronni w pámięć bráli/ ŝwięte pánowánie Iágiełowe y Kázimirzowe *StryjKron* 707, 95, 170, 411, 672; *CzechEp* 247, 356 [2 r.], 363, 364, 424; Ani ŝię przykrŝy poddánym pod Krolom/ pod Cefarŝem/ pod *regimentem* iednego/ gdy on zwierzchni Pan/ w Pánowánium ŝwym má miárę *GórnRozm* M4v; *ActReg* 22, 77; *Phil* D; *OrzJan* 3, 79; KToby od tego czáŝu w práktykách z kimkolwiek około pánowánia czyięgokolwiek/ y poŝádzienia ná ŝtolicy pańŝtw tych doznán byl *SarnStat* 118, *3, 21, 518; VVOIEVODOVV dwánaŝcie potym pánowáło. Lecŝ ŝie pánowánie ich Polŝce nie nádáło. *KlonKr wŝtęp* A2, *wŝtęp* A4v; *PowodPr* 40; *SkarKaz*)(4v; Ten ŝkoro ná pańŝtwo y Cefarŝtwo poŝádzony od Bogá byl/ zaráz religiey ŝłuŝyć poczáł/ áby iá ŝwoie pánowánie wŝpierał. *SkarKazSej* 680b, 680b [2 r.], 690b [2 r.], 693b. *Cf Zwroty*, »panowanie krolewŝkie«, »panowanie zwierzchnoŝci«, *Wyraŝenia przyimkowe*.

W poŝáczeniu z przymiotnikiem od nazwy kraju lub oznaczájącym poŝoŝenie geograficzne [= *panowanie nad tym krajem lub ziemią tam poŝoŝoną*] (2): komukolwiek Pánowánie Włofkie porutę/ kaŝę mu pierwey przyŝiác/ áby byl twoim pomocnikiem/ ku obronieniu ziemie ŝwiętego Piotrá

KrowObr 32v; zá ich [carogrodzkich cesarzy] grzechy y kácerftwá rozdzielił Pan Bog páńftwo/ y odiał im zachodne pánowanie *SkarJedn* 208.

W *połączeniach szeregowych* (14): Fokás Cefarz przyładził zwierzchność y Papietwo/ y pánowanie nad wýzfthkami kościołmi krześciánfkimi Rzymfkimu Bífkupowi. *KrowObr* 29v, 21v, 32, 33 [2 r.], 131v; A Wáfzey K.M. da Pan Bog [...] fzczeńliwíże á fortunneyíże pánowanie/ y we wízech fprawach łácniefze fprawowanie/ y ftánowienie. *RejPos* A3v; *ModrzBaz* 104v; *SkarŻyw* A2v; *StryjKron* 411; *CzechEp* 408; *LatHar* 626; piękna rzecz/ kto krolowi fwemu od Bogá dánemu mowi: [...] tyś moy dobrodziefy/ y bog ziemfki moy/ z ktorego mi rządu/ y pánowánia/ y pokoiu wizytko dobre płynie. *SkarKazSej* 693b, 686b.

W *charakterystycznych połączeniach*: *panowanie bezprawne* (2), *wedle Boga, bogate, z chwałą* *złączone, ciężkie* (2), *(do)czestne* (2), *(nie)dobre* (2), *gwałtowne, krotkie, łagodne, mądre, mnogie, moźne, nędzne* (2), *niezboźne, okrutne* (2), *poboźne* (3), *porządne, pyszne, roztropne, (nie)sprawiedliwe* (3), *srogie* (5), *szkodliwe, świętobliwe, święte, tyrańskie, wolne (od wojen i zwad)* (2), *zlecone [komu], znośne; panowanie cesarskie, (pospolitego) człowieka* (4), *jednego (samego) (jednej osoby)* (5), *krola (krolow polskich)* (4), *monarchijey rzymskiej (krolow)* (2), *niegodnych, osob zacnych (przedniejszych), pana* (2), *papieża* (2), *przodkow, wiela (osob)* (3), *wielkich księźąt litewskich (wielkiego księdza)* (2); *panowanie Korony, [jakiego] krolestwa, księstwa, państwa (polskiego)* (2), *świata wszego; panowanie nad dziedzictwem, nad Kościołem (w Kościele)* (2), *nad społtowarzyszmi, nad starszemi, nad zborem (we zborze)* (3), *na ziemi; panowanie na kardynalstwie, na papiestwie, na przełożenstwie, na stolicy [jakiej]; panowanie przy monarsze, przy nawyźszej głowie; czas panowania, koniec, majestat, miejsce, moc, ozdoby, sposob* (3), *sprawy, trudność, zazdrość; spor około panowania; panowanie moc bierze, niedługo trwa, [czym] stoi* (2), *upada* (2); *dopierac się panowania, dostać, liczbę dać, pragnąć, używac* (3), *winczowac* (2), *zakaz(ow)ac* (3), *żądać, życzyć* (6); *pobic (zabic) [kogo] dla panowania; do panowania przyść; od panowania wyrzekać się, wyzwolic (wyzwolenie)* (2); *panowaniu posłusznym być; k(u) panowaniu [czyjemu] przysiac, zapalony; panowanie czynić sobie, mieć* (4), *obiecac, odjac [komu]* (2), *opatrzyc [czym], otrzymac, podac, poddac pod moc praw, poruczyć, przyjmowac, przysadzic [komu], umocnić, uprzykrzyc sobie, wspierac [czym], zaczac, znosic, brac się na panowanie, kwapiacy się, nastepowac, potrzebny; o panowanie nie dbac; panowani(e)m [jakim] opatrzony, oslawic, szkodzic; przy panowaniu zostac; w panowaniu mieć miarę, powodzenie, skromność.*

Zwroty: »być na panowaniu« (1): [*Wojciech syn Rudolfów*] był Cefárzem ná pánowánium lat dzyefięć. *BielKron* 185.

»pod panowani(e)m, w panowaniu [czyim] być; pod panowaniem [czyim] będący« = *sub imperio a. in potestate esse Mącz; sub regimine consistens JanStat* [szyk zmienny] (4:1;2); *BielŻyw* 5; *In ditioe ac potestate alicuius esse, W páńftwie á w pánowánium czyiem być. Mącz* 430c, 425a; *ModrzBaz* 126; *Phil P*; Téź Ziemie przerzeczoné pod nálfzym pánowánium y ciálem kroleftwá Polfkiego będącé w ich ográniczeniu będziumy záchowywac *SarnStat* 1118, 1101.

»panowaniu, pod [czyje] panowanie być poddan; panowaniu [czyjemu] się poddac« [szyk zmienny] (1:1;1): To panowie Perfczi gdi vidzieli barzo fie im to podobało, á tak panowaniu fie iego

[Aleksandra] poddali. *BielŻyw* 154, 7; Przez okrągłość piły tho łobie rozumiemy/ iż okrągłość wżytkiego fwiátá pod náłże pánowanie má być poddána [*imperio debet subiugari*]. *HistAl* C6.

»panowanie swe rozciągać, rozszerzać« (1:1): *RejZwierc* 195; który [*Tarkwinius*] okrutne fwe Pánowanie nád Mielzczány rościagał *Phil* E2.

»spuścić panowanie« (1): [*książę bułgarskie*] wftąpił w Zakon Puftelnicy/ Synowi fwemu fpuściwży pánowanie *StryjKron* 100.

»zrzucić z panowania« (1): Ktemu też mátkę fwą Mááchę zrzucił zpánowania *BibRadz* 3.Reg 15/13.

Wyrażenia: »chciwość, chciwy, żądliwość (a. żądza), chęć panowania; chciwość do panowania, ku panowaniu, na panowanie« = *ambitio Miech; cupido regni, libido dominandi Mącz; cupiditas dominandi Modrz* (15:2:2:1;1:1:1): Po fmierci Otomanowej náłtał iego fin Archanes w chciwości panowania y wfmiałoci oyczu podobien *MiechGlab* 65; *BielKron* 118v, 130, 158v, 169, 172v, 377; *Mącz* 192a, 486a; iáko po onym wielkim złączeniu Plánetow zá Cełárzá Károlá/ wielkie y rozmáite Walki beły we Fráncufkiey Ziemi/ [...] (á to dla żądzey wielkiey pánowania [...]) *LeovPrzep* Cv; *BielSpr* 28; tedy nie byłá [!] táka chciwość zá niego [*Piasta*] okolicznych Pánow ná pánowanie Páńftwá Polkiego. *MycPrz* II B, I B4v, II B2v, C4; *ModrzBaz* 106v; *StryjKron* 225, 416; *Phil* H4; *OrzJan* 8, 28; *WujNT* 807; [*Lech II*] SYn młódzzy Krácow, chciwy pánowania, Wywiodłły [!] w pułczą [...] Brátá Itárzzego: tám go z fwiátá zgládził *KlonKr* A3.

»długie, na długie czasy panowanie« [*w tym: w życzeniach* (8)] [*szyk* 9:2] (8:3): *LibLeg* 4/26; *SeklWyzn* krv; *SeklKat* H4v; *MurzNTSekl* A2; *BielKron* 331v; Multos annos regnare est meditatus, Brał fie ná długie pánowanie. *Mącz* 212d; *RejZwierc* A2v; Iafnye Wyelmożnemu pánu/ pánu Mikołáiwowi Mieleckiemu/ Woiewodzye ziem Podolfkich/ [...] fługá naniłzły/ dobrego zdrowia/ fortunnego pánowania ná czáfy długie/ od páná Bogá wiernie życzy. *PaprPan* A3; *OrzJan* 3, 51; *LatHar* 626.

»panowanie krolewskie« (2): *Phil* M4; W Ten czás fczęśliwé pánování Królewłkie/ nietylko moc bierze/ ále iákoby perły nád nim fie łńnieią: gdy zá wierné y życzliwe załługi [...] przyftoyné nagrody fwoim wiernym poddány oddáie. *SarnStat* 80.

»na(j)wyższe panowanie« [*szyk* 2:1] (3): *WujJudConf* 123; [*chcemy*] áby dwa grofzá monety polkikiéy/ [...] z každégo łanu [...] ná káždy rok nam y potomkóm náłzym/ ná święto świętego Marciná Confelforá ná znák naywyszégo pánowania [*in signum summi dominii JanPrzyw* 5]/ y ná wyznánié korony królestwá Polkiego były płaconé. *SarnStat* 63 [*idem*] 883.

»szczęśliwe (a. szczęsne), fortunne panowanie« [*w tym: szczęśliwsze a fortunniejsze* (1); *w życzeniach* (14)] [*szyk* 23:3] (19:8): *LibLeg* 10/114, 11/11, 187; *MurzNTSekl* A2v; *Diar* 49; *GliczKsiąż* A2; *BielKron* 331v; *RejPos* A3v; którégo [*króla naszego*] Pánie Boże mnóz ná wielé lat/ w dobrym zdrowiu y w forthunnym pánování *BiałKat* a2; toć fą moczne mury páná káždego/ toć ieft fławá y fzczéłne pánování iego/ miłóść á wierna žiczliwość od poddánych fwoich. *RejZwierc* 46, A2v, 40v, 44v; *WujJud* a2, b3; *WujJudConf* 4; *BiałKaz* H2; *PaprPan* A3; Ato nowy Krol przyłzedł/ z kráiu pułnocznego Pan/ będzie pánováníá závždy fzczéłiwego. *KmitaPsal* A5, A5v; *OrzJan* 79; *KołakCathOkuń* A2v; *SarnStat* *3, 21, 80; *SkarKazSej* 667a.

»świeckie panowanie« [szyk 6:4] (10): *OpecŻyw* [192]; *WujJud* 124v; Dáli też znąc niektorzy niezbożni Cefarzowie Greccy/ iż tylo ná złość Láćinie y Papieżowi/ Greckiego kościoła ziednoczyć niechcieli: á iedność S: kościelną/ zá świeckie panowanie przedawali *SkarJedn* 255, 207, 256, D5; iż Pan Bog według prorocstwa Iákowego/ przed przyściem Mefyafzá/ krolestwo y pánowanie świeckie/ odiał był domowi Dawidowemu: áby mu był dał inne wieczne *SkarŻyw* 241, 241, 408; *SkarKazSej* 687a.

»utwierdzenie panowania« (2): sam vmyślił miefzkác w Kijowie przez Zimę z máłym pocztem dla befpieczności Swantopelkowej/ y vtwierdzenia pánowania iego. *StryjKron* 170; *ActReg* 136.

»władza panowania« (1): ktore [umiarkowanie] popędliwości ferdeczne skromi/ władzą pánowania ma ná wodzy [potestatis habenas regit] *ModrzBaz* 18.

»zupełne panowanie« (1): Weźmi Xiążę naiáfnieyfe [...] ten miecz/ y przy nim zupełne pánowanie miey nád nami *StryjKron* 667.

»panowanie zwierzchności [czyjej]« (1): [słowa Konstantynusa cesarza:] Ták y infze náfze kofstowne vbioru/ y mietz iemu [papieżowi Sylwestrowi] dáiemy/ y wżyftki spráwy pánowania zwierzchności/ y chwały mocy náfzey etc. *KrowObr* 27.

»zwierzchność panowania« = *imperii fastigium* *Modrz* (2): *ModrzBaz* [16]v; zoftawił po fwey fmierci trzech Synow/ Wafilá/ Fiedorá/ y Iwaná/ s ktorych dwa ftáfzy wádzác fie o zwierzchność pánowania/ ftoczyli bitwę wálną w polach Rezáńfkich *StryjKron* 395.

Szeregi: »cesarstwo i panowanie« (1): iáko Cefárftwo y pánowanie náfze [Konstantynusa cesarza] iefť doftoieńftwem y Rycerftwem ochędożono *KrowObr* 27.

»panowanie ani jurysdyccja« (1): Ale iednák przeto żadnego pánowania áni Iurisdiciei nád infzemi tákowy [biskup rzymski] nie miewał/ żeby mu wolno nád wżyftkich zdanie co ftánowić álbo rokázowác. *WujJudConf* 153.

»korona i panowanie« (1): iż ten Sylwefter Papiezf niechciał ná ten tzas/ they korony/ y Pánowania od Konftántynuła Cefarzá *KrowObr* 27.

»panowanie, (i) krolowanie (a. krolestwo)« = *regnum et imperium* *Modrz* [szyk 2:2] (4): *BielKron* 331v; *ModrzBaz* 102; *SkarŻyw* 241; Pátrz iáko ten [cesarz Honorius] pánowania y krolestwá fwego/ zá fundáment y zátrzymánie religią ma. *SkarKazSej* 680b.

»majestat i panowanie« (1): Máieftat y pánowanie heretycybluźnili [!]. *SkarKazSej* 686b marg. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»moc i panowanie« (2): ktorzy [księża] fwego Papieżá vczynili y poftánowali głową Kościoła Powfzechnego/ [...] przywłáfzczáiąc mu zupełną moc y pánowanie naywżyźfe nád wżyźkim [!] Kościołem. *WujJudConf* 123; *Phil* M4.

»państwo a (al(b)o) panowanie« = *ditio et potestas* *Mącz* [szyk 2:1] (3): *Mącz* 49a, 430c; Politią zową/ tę Rzeczpołpolitą ktorą wiele ořadzi [!]/ [...] co iż przynosi wielką vcźciwość y pożytek połpolity/ przeto tákowego pánftwá ábo pánowania fpořob [...] zową Rzeczápołpolitą. *ModrzBaz* 3v.

»panowanie i przełożeństwo« [szyk 1:1] (2): gdy fie [apostołowie] fwárzyli o przełożeńftwá/ y o pánowanie ná tym Swiećie/ tedy im ták [Chrystus] powiedział. *KrowObr* 29v; *BibRadz* *4. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»panowanie i przodkowanie« [szyk 2:1] (3): Niemieyćiefz tedy zá zlé Prelatom nászym/ że Difcipliny od Apoštołow y ftárfzych fwoich kościołowi podáney przyftrzegáią: co wy Pánowániem y Przodkowániem zowiecie. *WujJud* 156v; *WujJudConf* 124v, 151.

»panowanie a (abo, i) rozkazowanie« [szyk 2:1] (3): *BielKron* 377; Aleby fię nic lepszego ná świecie zftać niemogło/ iedno gdyby Pánowie ábo przednieyfzi Rzeczypośpolitey fprawce byli pobożni/ mądrzi á wfelákimi cnotámi do pánowania y rokázowania potrzebnemi ozdobieni [si *principes essent... virtute imperandi praediti*]. *ModrzBaz* 49v, 25.

»panowanie a sprawowanie« (1): ktora [cnota] fńadź miedzy ludzkim ná fwiecie dobrym/ ieft naiwiętfa/ [...] tho ieft/ fpośob pánowania/ á fprawowania ludzi/ iáko przyftoi *GórnDworz* Ff8v. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»panowanie i stolica [= tron]« (1): więc tamze zniosá siętez Hołdy Xiązat Lennych, ktore niemogá bydz iedno náSeimie odprawowane, naczym yz dovtwierdzenia Panowania yStolicenaszey, ydoma yVpostronnych wiele nalezec moze, im to rychlei doidzie, tymlepiey bedzie. *ActReg* 136.

»władza i panowanie« (1): iż choćiaby Piotr/ iáką władzą y pánowanie miał w onym zborze pierwfzym/ tedy przedsię/ żadnym právem ná kogo drugiego/ po nim fpadác nie mogło. *NiemObr* 51.

»zwierzchność a panowanie« (1): Bo y on [książę] nic infzego niemogł/ ábo od pośpolftwá wziác/ ábo sam łobie przywłáfczyć nád wftytkiemi/ iedno zwierzchność á pánowanie [*imperium et principatum*]. *ModrzBaz* 48. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

Wyrażenia przyimkowe: »pod panowanie [czyje] (a. moc panowania [czyjego])« (2): Redigere in deditionem Imperii, Przywrócyć á przywłáfczyć pod moc pánowania fwego. *Mącz* 92c. Cf »pod panowanie być poddan«.

»pod panowani(e)m [czyim]« (8): *BibRadz* *2; iż wiele ludzi y ftanow poddánych Wálzey Kr.M. [...] pod fzczeńliwym pánowaniem Wálzey Kro.M. do znáiomofci prawdy Bożey przyfzło. *WujJudConf* 4; *CzechEp* 408. Cf »pod panowaniem być«.

W przén (2) : Tenże Cefarz [...] ták piłze: (My ktorzy zbroią fprawiedliwego pánowania závády obtoczeni ieftefmy/ gdy do kościoła wchodźimy/ oręze przed kościołem zostáwuiemy *SkarKazSej* 680b.

Wyrażenie: »pałac panowania« = władza (1): [słowa Konstantynusa cesarza:] Błogofławionemu Sylweftrowi/ y wftythkim potomkom iego/ od ninieyfzego tzáfú/ dawamy páłac pánowania názego pobożny/ y koronę z głowy názey. *KrowObr* 27.

Przen (34) : *BibRadz* 4.Esdr 12/2; *BudBib* 4.Esdr 11/20; Ziemiá Pogańftwu/ niebo krześciánom obiecane do pánowania. *PowodPr* 14 marg.

panowanie nad kim, nad czym (1): Potymem widział fśrednią głowę [orła o trzech głowach] iłz přętko vftálá iáko y fkrzydła. Ale dwie głowie pozofstály/ ktore miály pánowanie nád fwiátem [regnaverunt super terram] y nád miefzkáiącemi ná nim. *BudBib* 4.Esdr 11/34.

panowanie czyje (1): oto głowá [orła o trzech głowach] ktora pozofstála/ y ony cztery fkrzydła ktore k niey przyftály á powftály ku pánowani/ zginęły/ kthorych pánowanie málucźkie było/ á zámieřzánia pełne. *BibRadz* 4.Esdr 12/2.

Zwrot: »[jakim] panowaniem panować« (1): Bo iednym y iednákim głólem práwo ma do wŕzytkich mowić: iednym á iednákim pánowáníem má wŕzytkim pánowác [imperio praeesse]/ ták w rokázowáníu iáko wzábriániú *ModrzBaz* 72v.

Wyrażenie: »żeńskie panowanie« = *powszechnie zniewiescienie* (1): Męftwo ich obroci fie w żeńkie pánowáníe *BielKron* 135v.

a) Metonimicznie: władca; w formule dyplomatycznej [czyje] (8) :

Wyrażenie: »szczęśliwe, fortunne panowanie« (7:1): abisczie o wŕzytkym tim domnie y do mego szczeflywego panowania przes lyft swoy daly znacz *LibLeg* 11/21v; Gdiż póffel wafz do nas y do naschego fortvnnego a wissokiego panowania przishedl od was y od sina waschego *LibLeg* 11/87v, 10/65, 148, 11/62v, 85v, 87, 141v.

b) Bogactwo, powodzenie; oznaki zewnętrznej wspaniałości (11) : Bo skąd mszy najmowanie, ołtarzow, klasztorow, kanonijej et in genus fundowanie, z czego wszyckiego urodziło się im [duchownym panom] takie panowanie, jako widzimy [...]. Z ktorych tych bogactw ukazowaliśmy wielką rozpustność *Diar* 70; Splendor per translationem, Doftoyność/ powagá/ chwałá/ cześć/ cnotá/ pánowáníe/ okazałość. *Mącz* 409c; *Górndworz* Ee5; skąd morzá/ rzeki/ co fą do bogactw przednie gościńce/ y do rozmnożenia pánowánía drógi: [...] iefli nie z ziemie? *Oczko* 3v.

panowanie czyje [w tym: pron poss (3), G sb i pron (2)] (5): *PatKaz III* 114v; Hoynego krotkie pánowáníe bywa/ Co dzifia podrze tho iutro pófzływa. *RejZwierc* 217; *WujJud* 5v; *WujJudConf* 5v; *GosłCast* 66.

W połączeniach szeregowych (2): drudzy fię w mękach prawdy przeli: drudzy dla rokófzy/ wrzędow/ pánowánía [...] niezbożne^{mv} one^{mv} Pánu pochlebowáli. *SkarŻyw* 299; *CzechEp* 350.

c) Trzymanie na wodzy złych skłonności (1) :

Zwrot:»mieć panowanie [nad czym]« (1): Cefarz then [o którym była mowa w opowiadaniu] może być rzeczón káždy dobry krześcíjanín kthory ma pánowáníe nád ciálem fwym y nád duŕzą rzádzić iá. *HistRzym* 60.

d) Uleganie uczuciom, władzom psychicznym itp., kierowanie się nimi (6) :

panowanie czego (4): Sámá cnotá/ iáko nieiáki Duch Boży/ miárkowáláby złe żądze/ y wŕzytkie fpráwy obrácáláby do pánowánía ftátecznego rozumu [ad rectae rationis imperium] *ModrzBaz* 136v, 40. Cf *Zwroty*.

Zwroty: »być pod [czego] panowaniem« (1): ktora wíetfza wolność może być pomysłóná nád tę/ nie być pod ich [popędliwości serdecznych] pánowáníem [quam vacare eorum imperio]? *ModrzBaz* 71v.

»pod panowanie swe podbijać« (1): *ModrzBaz* 53v cf »moc i panowanie«.

»z panowania [czego] się wybić« (1): ktorzi fię z ich [niecnót] pánowánía wybili [regnum eorum excusserunt]/ á iad z wnętrznóci swoich wyrwác chćą *ModrzBaz* 40.

Szeregi: »moc i panowanie« (1): Toć fą wdzięczne przynęty/ [...] ktore fmysły ludzkie głaŕzczą/ [...] á wołá pod moc y pánowáníe fwe podbijaia [voluntatem et imperio et ditioni suae subiugant]. *ModrzBaz* 53v.

»panowanie, tyranstwo« (1): Bo á ktore może być okrutnieyfze pánowáníe/ ktore tyranftwo [dominatio ... tyrannis]/ fróźfze/ iáko gniew/ waśń/ záiátrzenie *ModrzBaz* 27.

e) Wpływ lub możliwość wyboru (1): Niemáľz człowieká pánującego nád duchem któryby wtrzymał duchá/ niemáľz teź pánowánia [*potestatem*] w dzień śmierci *BudBib Eccle* 8/8.

a. Obszar objęty władzą panującego, państwo [czyje: *pron poss* (5), *G pron* (2)] (7): Obejrzyś jeno WKM wszyćki kąty panowania swego, doznać tego będziesz raczył, jako się wiele wszyćkiego tego złego odwołkami takowemi tym więcej namnożyło *Diar* 21, 20; The łą kxiążęthá Edomľcy obywiácy wziemi pánowánia łwego [*habitantes in terra imperii sui*] *Leop Gen* 36/43; Y wyľzło tákie wyrzeczenie po włytykich kráinach iego [*Aswerusa*] pánowánia. *BielKron* 114v; *BudBib Dan* 4/22[19]; *MycPrz* II C4v; *CzechEp* 336.

b. Okres sprawowania władzy (zwykle w określeniach pełniących funkcję odniesienia czasowego) [w tym czyje (180): *G sb i pron* (103), *pron poss* (58), *ai poss* (19)] (181): Ieden dzień łie teź przygodziło że żaden do Allexandra nie przľzedł [!] darow profić y rzekł, tego dnia nie liczę w inne dni panowania łwego *BielŻyw* 166; *Diar* 21, 91; [*król*] dał Opolľkiemu Kfiążęciu Władźiľfáwowi ná przodku pánowánia łwego/ zyemię Wieluńská *BielKron* 377, 87, 140v, 149v, 252, 305, 405v, 420; *Mqcz* 172a; *BudBib* I 154d *marg*; *MycPrz* I [C]2v; *PaprPan* B2; Wapowľki roku od Chriľtuľfk [!] 550 á Hagecus 650 początek Lechowego pánowánia kľadá *StryjKron* 452 *marg*; *PaprUp* B2; *ActReg* 96; Przez ten czás włytytek pánowánia wáľzėy Kró: M. żaden nas vpór nieprzyiácieliľki nie wćiáżył *OrzJan* 91; *SarnStat* 78, 335, 851, 971, 1037.

panowanie gdzie (3): *BielKron* 110v; ZA Pánowania w Fráncyey Childebertá krolá: Święty Rupertus/ z narodu Rrolow [!] Fráncuľkich idący/ Biľkupľstwo wziemi Wángiońskiey łprawuiąc/ [...] wielká ná ľercu ćichość y pokorę/ á ná ćiele wielká czyľtość záchował *SkarŻyw* 230; *StryjKron* 91.

G sg w funkcji okolicznika czasu: »panowania [czyjego]« (62): Potym látá Alexándrá wielkiego pánowánia/ Lágarus z pánnonией [...] poľtał mu [*Aleksandrowi*] ná pomoc ludzi przeciw Dáriuľowi *BielKron* 296.

~ **Z podaniem kolejności roku (lub miesiąca) (61):** [*Tullius*] Dokonał żywota za czáfu Auguľta czefarza pirwľzego roku iego panowania. *BielŻyw* 120; *MetrKor* 61/224v; *KrowObr* 21; piątego mieľiacá dnia dzieľiątego tegoź mieľiacá/ roku który dziewiátynaľty był pánowánia Krolá Nábuchodonozorá krola Babylońskiego/ Nabuzárdan Hetman [...] przyechał do Ieruzálem. *BibRadz Ier* 52/12, 4.*Reg* 18/10, *Ier* 52/5; Sťtáło łie to krolowánia Amázyaľzá roku pánowánia iego lat XIII. *BielKron* 87v; roku wtorego á mieľiacá ósmego pánowánia Dáryuľá/ poczėli dopráwiáć koćciolá w Ieruzálem *BielKron* 116, 10, 77 [2 r.], 77v, 83v [3 r.], 84 (37); *BudBib* 2.*Par* 16/13; męczeńlká Koronę weľpoľek z Páwłem S. óľtátnie^{go} roku panowania Neronowe^{go} odnioľł. *SkarJedn* 98, 97; *SkarŻyw* 390; *StryjKron* 36; *ZapKóscier* 1582/33v; ten [*Alaryk*] roku Páńľkiego 414. roku Honoryuľzowego pánowánia 13. ábo wedle drugich 18. O Rzym łię męźnie pokuśiľ *CzechEp* 378; *WujNT* 187, 200, *Luc* 3/1, s. 391, 474; Dan w Wárlzáwie ná Séymie Wáľnym Koronnym/ [...] Roku Boźėgo/ Tyśiácnėgo/ pięćľętnėgo/ łześćdzieśiátego czwartėgo. Pánowánia náľzėgo/ Trzydzieľtego piątego. *SarnStat* 129, 975, 1003, 1014, 1028; *SkarKaz* 454a. ~

W charakterystycznych połączeniach: dni panowania [czyjego], początek (zaczęcie) (4), na początku (z początku) (7), na przodku (5), przez wszytek czas (2).

Wyrażenie: »za czasu (za czasow), czasu panowania« = *tempore regiminis JanStat, JanPrzyw (15:10): Diar 20; Czáfu pánowánia krolá Lokietká kfiázetá Sláskie [...] odthapili od kroleftwá Polkiego BielKron 373, 13v, 83v, 274, 336v; Gdy fię tego Cefarz Zeno dowiedział/ [...] bárzo [biskupa] vczcił/ iż zá czáfow iego pánowánia/ Pan Bog táki fkárb vkazał. SkarŻyw 538; StryjKron 185; SarnStat 15, 135, 351, 451, 883 (9).*

~ Wyrażenie: »(za) czasu szczęśliwego (a. szczęsnego) panowania« = *tempore felicitatis regiminis JanStat [szyk 6:2] (8): iż [...] zá czáfu fczęfného pánowánia naiálnieyfného Królá Zygmuntá Oycá náfného y Nas fámych wielkie odmiány w wielu częsci gruntu [...] stály fie SarnStat 1040, 111, 193, 901 [2 r.], 903, 904, 952.*

Szereg: »czasu panowania i rządu« (2): Ale czáfu fczęfného pánowánia náfného y rządu Królestwá [*tempore felicitatis nostri regiminis Regnis JanStat 720*] niektórych obywatelów Królestwá náfného złość vprzéma [...] nie tylko przereczonych rzeczy/ ále dáleko wiefcy gorfzych [...] dopuścili fie SarnStat 901 [*idem*] 904. ~

Wyrażenia przyimkowe w funkcji okolicznika czasu: »od panowania [czyjzego; z podaniem kolejności roku]« (1): nád brzegámi Pontkiego álbo czarnego Morzá [*Sarmatowie*] ofiedli Roku 131. po Potopie/ A od pánowánia Nemrotowego w Babilonie Roku 25. StryjKron 91.

»za panowania [czyjzego]« (68): Wyrażono w Krakowie przez Ieronima Wijetora. Za panowania námiłóciwfného Zygmunta Krola Polkiego/ Roku iego Krolowaniá 18. Lata bożého 1524. *ForCnR E3v; OpecŻyw [194];* abowiem rozvmiemi yz za yego [*wojewody wołoskiego*] panowania, granyczam náfchim tham sthey stroni pokoy bedzie zachowan *LibLeg 10/150; iż Augustyn ś.,* który był biskupem już za panowania papieżow rzymskich, tak napisał *Diar 45, 46, 49, 60, 91; DiarDop 105, 110; BibRadz 3.Reg 15/28, I 203d marg, 4.Reg 15/1, I 353d marg; BielKron 23v, 149, 283v [2 r.], 403v; Principatum Claudii, Zá pánowánia Claudiufowego. Mącz 322c; GórnDworz A2; MycPrz II B[3]; BiaKaz H3v, H4, M2; CzechRozm 169; Záżyliłmy rokfołzy y wczáfu wielkiego/ Zá iego [Zygmunta Augusta] pánowánia *PapPan Ee3; ModrzBaz 143v; SkarŻyw 41, [223], 230, 329, 363;* którą [*kronikę*] nápił níiáki Káplán Niemiec [...] Roku od Christufá Páná 1326. zá pánowánia Witennowego y Gediminowego *StryjKron 288, 150, 345, 360, 416, 692; CzechEp 422; WerGość 215; PaprUp A4, Bv, D, Ev, G3; WujNT 509; SarnStat 84 [2 r.], 609; VotSzl C3v.**

~ Z podaniem kolejności roku (6): Roku pirwzego zá pánowánia fwego/ Krol Cyrus rokazał budowác kościół Pánki w Ieruzálem *BibRadz 3.Esdr 6/23[24], 4.Reg 22/3, 2.Par 3/2, 2.Esdr 2/1; BudBib 3.Esdr 6/23[24], Iudith 1/1.*

Wyrażenia: »za szczęśliwego (a. szczęsnego) panowania« = *tempore felicitatis principatus a. regiminis JanStat (10): RejZwierc A; WujJudConf 19; ABy zá fczęfného pánowánia náfného fpráwy póspolité rządu fzy/ Séymy Wálné tákze y Powiátowé/ wedle czáfu y mieyfcá ftátutem opiáného/ fkładác będziemy. SarnStat 31, 406, 886, 901, 903, 964; Bo wiele ich doználi tego y nápatrzyli fię/ zá fczęfného pánowánia świętey pámięci Krolá Stephaná *VotSzl B4v, C3v.**

»za żywota panowania« (1): áby náukámi ich [*uczonych ludzi*] nieumieiętnóść wypędziwfy/ królestwo to náfné zá żywotá fczęfného Pánowánia náfného [= za panowania naszego szczęśliwego

żywota; *in tempore nostri regiminis felicitis JanStat* 215] z inémi kráinámi/ mogliśmy porównać *SarnStat* 196.

Szereg: »za królowania i panowania« (1): Włzák wiecie że za Krolowánia/ y pánowánia iego. [...] też y vwoiennych potrzebách Pan Bog was łzczęścił *BiałKaz* D2. ~

c. O narodach i państwach: rozciąganie władzy nad określonym terytorium; utrzymywanie w poddaństwie, niewoli (33) : *BielKron* 103; Ano y Przymierze łamego Bogá nieśmiertelnego/ to ieft dziedzictwo/ do poŕtronnych narodow przeniesione ieft: odrzuciwłzy od tego Zydy/ ktorým było obiecáne? Nie nowác to tedy rzecz/ ielłize pánowánia bywáią przenoŕzone/ á nigdy v iednego tylko w mocy wiecznie nie trwáią. *ModrzBaz* 105v, 105v [2 r.]; tym więcéy iednák wam [*Polakom*]/ ktorzyście fie ná wolnoć y ná pánowanie rodźili/ [*niewola*] byłáby rzecz dáleko ciężłza. *OrzJan* 15; iż iáko według Bogá á łálki iego/ narod z Izááká y Iákobá/ [...] w błogofłáwieńŕtwie duŕznym przodkował: ták zásię národy dáleko więtlze Pogánłkie/ z Izmáelá y Ezau rozmnożone/ w doczeńnym łzczęściu y pánowaniu gorę trzymáły. *PowodPr* 13.

panowanie nad kim (2): *SkarJedn* 91; niewiáłtá ktorás widźiał/ ieft miáłto ono wielkie ktore ma kroleŕtwo nád Krolmi źemie. Rzecz tá z łtrony Rzymá/ y z łtrony pánowánia iego nád Krolmi źiemłkimi/ iálna ieft *CzechEp* 375.

panowanie gdzie (2): ci [*Gotowie*] mułieli być pod poŕłuzieńŕtwem Słowánow álbo Roxolanow/ dla ich łzerokiego w polách pánowánia *BielKron* 336v; *MycPrz* II A4.

panowanie czyje [*w tym: ai poss (14), G sb i pron (5), pron poss (1)*] (20): Prorokuie o pánowaniu Rzymiánow *BibRadz Dan* 11 arg; *BielKron* 336v; *BiałKat* 128v; iż iáko Perłkie Pánowanie dla niewoli/ ták Atheńłkie dla zbytney wolnoći zginęło. *ModrzBaz* 72, 105; *SkarJedn* 174; *StryjKron* 71; *CzechEp* 355, 356, 374 [2 r.], 375 [2 r.]; Zbor tych Nowokrczeńcow [...] poŕpolicie też modły do Báálá łwego czynił/ áby Pan Bog zdárzył pánowanie pogánłkie *PowodPr* 35. Cf *Zwroty*, *Wyrażenie przyimkowe*.

W połączeniach szeregowych (2): O Grecya/ [...] gdzie twoiá mądroć? gdzie twé miáłtá? gdzie twoie bogáctwo? gdzie wolnoć? gdzie Pánowanié? kędy rozkázowanié włyłtkiego ŕwiátá? *BiałKat* 128v; *ReszList* 119.

Zwroty: »pod panowaniem [*czyim*] być« (1): około tego łłupu obrazy też dwanałcie krain łwiata naznamionowáno było, gdy włyłthek łwiat pod panowaniem rzymłkim był *BielŻyw* 124.

»pod panowanie [*czyje*] poddać (się); [*czyjemu*] panowaniu poddany« = *imperio subiectus* *Modrz* (2;2): *BielŻyw* 116; przetoż y Sáłowie y Fryzowie/ y drudzy Niemieccy narodowie/ áczłkolwiek Rzymłkiemu pánowaniu poddáni łą/ włzákże wiele ich wedle łwych włálnych praw żywie. *ModrzBaz* 98, 105v; *WerGość* 238.

»wybijác się z panowania [*czyjego*]« (1): A ktorýż teraz Włoch może słůłźnie wybijác fie z pánowánia [*detrectare potest imperium*] ludźi poŕtronnych *ModrzBaz* 105.

Wyrażenia: »chciwoć panowania« (1): gdyż Koroná POLSKA [...] zoŕtáła w nienawići v włzech Pańłtw á chćiwoćiá [!] łą ogárnieni pánowánia w niey. *MycPrz* II A4.

»szerokie (było) panowanie; szerokoć panowania« (3;1): *BielKron* 336v; Cháldejsłkie przed dawnemi czáły łzyrokie było pánowanie [*Chaldaeorum olim latissime in orbe terrarum patebat imperium*]. *ModrzBaz* 105; ábychći prawdźiwy/ y dowodny wywod Narodow náłzych Sarmatłkich

[...] pokazał/ iáko [...] z małych początków w ták wielkie narody y fzerokość pánowania vrofli. *StryjKron* 86; *ReszList* 179.

»świeckie panowanie« (1): iż ták ma być głowá duchowieństwá/ gdzie fię przeniołá głowá świeckiego pánowania Rzymłkiego/ to iest w Cárogradzie *SkarJedn* 174.

Szeregi: »panowanie abo cesarstwo« (1): Ci [Rzymianie] zász máło nie wśzytkiemu świátu pánowali/ [...] Teraz to pánowanie ábo Cefárltwo máią Niemcy [*Nunc imperium est penes Germanos*]. *ModrzBaz* 105.

»głowa i panowanie« (1): ná ktorjm że mieyfcu męczeństwo [...] wycierpieli? w mieyście Rzymłkim/ ktore ma głowę y pánowanie nád narodámi. *SkarJedn* 91.

Wyrażenie przyimkowe: »pod panowani(e)m [czyim]« (3): *CzechEp* 299; Lę kay lie Sármatia pod pánowaniem polłkim. *PowodPr* 12. Cf »pod panowaniem być«.

d. *Władza, zwierzchnictwo nad określonym zespołem ludzi, zwłaszcza nad chłopami pańszczyźnianymi* (10): tedy [dziedziczący synowie] rołkázuią tym ludziom/ ktorzi rodzicom poddáni byli: ktore to pánowanie bárzo frogie iest *ModrzBaz* 46v.

panowanie nad kim (i nad czym) (4): *RejJóz* A7; *ModrzBaz* 2v, 47v; Gwałtowne/ pyłzne y niebáczne pánowanie przełożonych nád poddánemi śwemi/ y nád wiára ich/ ták tu iáko y ná innych mieyfcách piłmá S. iest zákazáne *WujNT* 626.

panowanie czyje [w tym: pron poss (3), G sb (1), ai poss (1)] (5): wyedźcye dobrzy pánowye/ iż Bog ták zrzádzá/ iż poddáni/ áni mogą/ áni chcą/ áni máyá dłužey ćirpyeć wálłego cyęfzkyego pánowánya. *KromRozm I Dv*; *GórnDworz* Gg3; *WujNT* 626. Cf »panowaniu poddany«.

W przeciwstawieniu: »panowanie ... poddaność« (1): áni w pánowaniu/ áni w poddaności nie trzeba mieć baczenia ná śláchectwo y ná chłopłstwo *ModrzBaz* 143.

Wyrażenia: »panowaniu [czyjemu] poddany« = *imperio subiectus* *Modrz* (2): Bárzo tedy nieśpráwiedliwie czynią/ ktorzi o śwá rzecz ludzi śwemu pánowaniu poddáne łádzá. *ModrzBaz* 88v, 40v.

»wierzchność panowania« (1): matka mu [*Józefowi*] żegnaiącz/ wśzytko po łbie kryłła Winfzuiącz mu nad nami [= *braćmi*]/ wierzchnończ panowania *RejJóz* A7.

Szereg: »władność abo panowanie« (1): ktokolwiek w domu przednieyłzy iest/ á nád tákowá czeládzia władność ábo pánowanie ma [*imperium habet*]/ tego zowá gołpódarzem. *ModrzBaz* 2v.

e. *Pełnienie wysokiego urzędu* (3): niechby ie [*młodych*] tych náuk wyuczylili/ ktoreby ie y do wólzákicy ku ludziám łkłonności/ y do dobre^{go} pánowania ćwiczyły *ModrzBaz* 47.

panowanie czyje gdzie (1): iż czáfu pánowania Wielmožného niegdy Gáłtołtá Woiewody Wileńłkiego y Káncłérzá Wielkiego Kśięłtwá Litewłkiego w Ziemi y w Powiećie Biéłłkim [...] wielkie odmiány w wielu częśći gruntu [...] sítály lie *SarnStat* 1040.

Szereg: »panowanie abo urzędy« (1): A iefłize to nieiełt rzecz przyłtoyna/ áby ieden wiele wrzędów trzymał/ tedyć to będzie dáleko nieprzyłtoynieyłza iednego ko^{go}/ opuściwłzy drugie/ zacnościá pánowania ábo wrzędów wywylźłáz *ModrzBaz* 45.

f. *O Bogu i Chrystusie* (57): *BibRadz Dan* 7/14; *CzechRozm* 124v, 142v, 176v; ktory [*Syn Boga*] pánowanie wziłł od oycá łwoiego *CzechEp* 238, 196, 299; [*Gedeon powiedział*] Pánowác nád wámi nie

będę/ ani fyn moy: ále P. Bog niech nád wámi pánuie.) Y dobre im było ono pánowanie. *SkarKazSej* 689b.

panowanie czego [= *nad czym*] (1): o czym lie zamówili byli [*apostołowie o zwierzchności*] między łobą/ dumáiąc o ćielefnym świátá tego pánowaniu Chriftułowym *CzechRozm* 236v.

panowanie nad kim (4): *LubPs* hh2v; łam Bog żywy y prawdziwy/ miał dáć fynowi człowieczemu pánowanie wieczne nád włzemi narody. *CzechRozm* 169, 175; *CzechEp* 332.

panowanie gdzie (3): że miał pánowanie Nawyźłfły w kroleřthwie ludzkim *Leop Dan* 5/21, *Ps* 144/13; ktorzy y o tym pánowaniu Iezułowym ná niebie/ ani błádzimy/ ani dla niego Bogu ćci y chwały wvláčzamy *CzechRozm* 123v.

panowanie czyje [*w tym: G sb i pron* (22), *pron poss* (8), *ai poss* (4)] (34): *SeklKat* S3; Moźne kroleřtwo twoye wřfchmocny náłz Pánye/ Wyeczne yeřt ná wřfe czály/ á thwe pánowánye/ Ku wyęřłfey łlawye twoyey ná wyeki trwác będzie *LubPs* ff, Q4 [2 r.], V3; Národźenie Kryřtułowo y iego Pánowanie opowáda *Leop Is* 9 arg, *Ps* 144/13, *Is* 9/7; *BibRadz* *6, I 448c marg, *Dan* 7/14; *RejPos* 272v; *GrzegŚm* 33; *CzechRozm* 123v, 142, 177, 178, 183, 187, 236v; *KochPs* 67; *SkarŻyw* 319, 463; *CzechEp* 299; *ArtKanc* M15v, Nv, Q20v; *LatHar* 564; Bóg iáko wřzechmocny pan ná znák pánowania łwégo dzieřięćiny łobie dáwác rołkazał. *SarnStat* 897 marg; *SkarKaz* 160b; *SkarKazSej* 690b. Cf *Wyrażenie przyimkowe*.

W połączeniach szeregowych (8): *LubPs* hh2v; ktorego Kroleřtwo/ pánowanie/ y moc/ y chwałá trwa y trwác będzie ná wieki wieczne/ Amen. *BibRadz* *6; iedná wola/ iedno wykonanie/ iedno pánowanie/ y iedno łceptrum kthorym włada Bog y rołkazuie ná niebie/ ná morzu/ y ná ziemi. *SarnUzn* B5; *CzechRozm* 178, 187; *CzechEp* 299; *LatHar* 59; *WujNT Hebr* 1 arg.

Szeregi: »chwałá i panowanie« = *gloria et imperium Vulg* (3): ktoremu [*Jezusowi Chrystusowi*] ieřt chwałá y pánowanie ná wieki wiekow. Amen. *Leop* 1.Petr 4/11, 1.Petr 5/11; *WujNT* 1.Petr 4/11. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 3 r.]

»czeřć i panowanie« (1): ktoremu [*Panu*] czeřć y pánowanie [*honor et imperium*] wieczne Amen. *WujNT* 1.Tim 6/16. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 2 r.]

»kroleřtwo (a. królowanie) a (albo) panowanie« = *regnum et dominatio Vulg* [*szyk* 3:1] (4): *SeklKat* S3; *LubPs* ff; *Leop Ps* 144/13; ktore to Kroleřtwo álbo Pánowania [!] Boże naleźy ná łłowie Ewángeliey y Duchu Świętym. *GrzegŚm* 33. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 2 r.]

»moc abo (i) panowanie« (2): *CzechRozm* 183; ábych ćię pod ołobą chlebá vczćił/ [...] y do nog twoich vpadł/ poddánístwo wřzytko moje [...] tobie oddáiąc/ y twoię nádemną nawyźłzą moc y pánowanie wyznawáiąc. *SkarKaz* 160b. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 3 r.]

»panowanie i sława« [*szyk* 1:1] (2): ktorego [*Boga*] ieřt łlawá y panowanie ná wieki wiekow Amen. *SkarŻyw* 463, 238.

Wyrażenie przyimkowe: »za [*czyjego*] panowania« (3): Zá yego pánowányá zyemyá płodná będzie *LubPs* Q4v; Vmęćzeni trzećiego dnia Máii w łobotę/ zá pánowania Pána náłzego Iezuła/ ktoremu chwałá y czeřć ná wieki Amen. *SkarŻyw* 445, 553.

W przen (5) : Bo dziećię vrodziło fię nam/ fyn dan ieřt nam/ y było pánowanie ná rámieniu iego/ y názwano imię iego/ [...] kfiązę pokoju. *BudBib Is* 9/5 [*przekład tego samego tekstu: CzechRozm*

(2)]; *CzechRozm* 142, 177; *Lalká rozmiáru/ lalká profutowánia/ Ieft lalká/ królu twégo pánowánia. KochPs* 67.

panowanie czego (1): *Przydži tve Kroleftwo ninie/ słowá twego pánowánie ArtKanc* M15v.

g. *O szatanie i antychryście* (13) : *bowiem czás Antychriftow/ ku pánowánium náznáczony przyfzedł NiemObr* 63.

panowanie czego [= *nad czym*] (1): *áby śmiercią łkážil [Jezus] onego ktory miał pánowánie śmierci/ to ieft dyabłá Leop Hebr* 2/14.

panowanie gdzie (1): *tym łpofobem beftyey/ to ieft Antychriftowi ták łłúżyli/ iákoby mu też łwoim płádrawánium [!] y do Rzymá y do pánowánia w nim fortę otworzyli. CzechEp* 376.

panowanie czyje [*w tym: G sb i pron* (5), *pron poss* (3), *ai poss* (1)] (9): *DZięki iuż włfytycy oddaymy panu bogu/ ktory dzis przez łweé narodzenijé/ od nás oddálił włse diabelkié [!] mocy panowanijé. OpecŻyw* 17; *RejKup* Ddv; *RejAp* 102v, 107; *Ná ktorym fundámenćie/ Czárt łwe pánowánie Zbudował był GrzegŚm ktv; CzechEp* 410; *Antychriftowe pánowánie przez pułczwárta látá. WujNT* 864 *marg*, *Yyyyy2v. Cf Zwrot*.

Zwrot: »*pod łwe pánowanie podbić*« (1): [*antychryst*] *Miáłtá głowne y Kroleftwá pod łwe pánowánie podbije. CzechEp* 411.

Szereg: »*panowanie i zwierzchność*« (1): [*Stary Frant, tj. czart mówi*] *To znák ieft pánowánia y náłzény zwierzchnoći GosłCast* 14.

2. *Dominacja, podporządkowywanie sobie, uprzywilejowana pozycja; principatus Vulg; imperium Modrz; potentia, potestas Cn* (12) : [*Jakub do synów swoich*]: *Ruben pirworodny łynie/ tyś ieft moc moiá á początek boleći moiey/ pirwłzy w dárzech/ więłtłzy w pánowánium BielKron* 18v; *CzechRozm* 237.

panowanie na co (1): *rzekł Oćiec do Syná y Duchá S. [...]: zlećmy iemu [człowiekowi] pánowánie ná ryby morłkie/ y ná ptáłtwo powietrzne/ y ná beftye ziemłkie/ y ná włzytko co łię rułza ná ziemi. SkarŻyw* 259.

panowanie nad kim (1), *nad czym* [*w tym: żywotne* (3)] (4): *GliczKsiąż* C6; *BibRadz Gen* 9 *arg*; *SkarŻyw* 259; [*Chrystus nie obiecał uczniom władzy*] *ná żadnym przełóżeńłtwie od Antychriftá wymyłlonym [...] ku pánowánium nád cudzą wiárą CzechEp* 23, 330.

panowanie czyje (1): *Niechże tedy Filozofłkie pánowánie naprzod idłzie przed Krolewłkiem w Rzeczyłpółpolitey ModrzBaz* 129.

W przeciwłstawieniu: »*panowanie ... usługawanie*« (1): *Przeto łie z rodzici nie przecłzay, by też ná łprawiedliwłzú rzecz miał, nie żáday panouania, ázby łie naucił włługawania BielŻyw* 39.

Szereg: »*moc a pánowanie*« (1): *zwierzchność iemu [Bóg człowiekowi] poddał/ zlecuyąc yemu moc á pánowánye nád ź[w]yerzety/ ptaki/ rybámi/ y inłłfemi beftyámi. GliczKsiąż* C6.

a. *Zwycięstwo* (2) : *Thedy z łtápił lud Páńłki do Bran/ iy otrzymał pánowánie [obtinuit principatum]. [Cf arg Pieśń Debory y Báráková/ czyniácych dzięki Pánu Bogu zá zwycięłtwo] Leop Iudic* 5/11; *A ty [Jeftesie]/ bez pracéy okrółm krwié rozłłania Wielkiégo/ nábyłeś męźnie pánowánia ZawJeft* 26.

3. *Własność, posiadanie; dominium Modrz (4)* : Rozmáite przeto wyliczáią spófoby/ ktoremi doftawáią pánowánia [...]. Miedzy pirwłzemi spófoby/ wyliczáią dochodzenie dziedzictwá ábo teftámentem/ ábo teź bez teftámentu nam odumártego *ModrzBaz* 76v, 48, 76v.

Szereg: »panowanie abo dzierzawa« (1): (*nagł*) Práwá o pánowánium ábo dzierzáwie [...] (-) *ModrzBaz* 76v.

4. *Występowanie, obecność (5)* :

panowanie czego w czym (1): Taka [*uryna rumiana*] znamionuie panowanie wiatrow w żywocie *FalZioł* V 5v.

a. *Przewaga ilościowa (4)* :

panowanie czego (2): Ktorzy tedy ludzie/ máią wielki á ciężki Skok żyły ferdeczney/ to ieft s pánowánia Iálfney żółci/ á krwi. *SienLek* 23v, S[ss]2v.

W połączeniu z przymiotnikiem odrzeczownikowym [= czego] (1): gdi [*paznochty*] z czyrwonócią máią nie iaką linóć znamionuą krewne panowanie. *GlabGad* D4v.

Zwrot: »[u kogo] więtsze mieć panowanie« = *przeważać (1)*: Ta troiaka wilgóć czyni teź roznołci oczu człowieczych, iako ktora v kogo więtsze ma panowanie. *GlabGad* B5.

5. *bibl. Nazwa jednego z chórów anielskich (1)* :

W połączeniu szeregowym (1): poładziwłzy [*Bóg Chrystusa*] ná práwicy swoiey ná niebieśiech: náde włzytkie kśięftwá y zwierzchności y mocy/ y pánowánia [*dominationem*]/ y nád włzelkie imię ktore fię miánuie nie tylko w tym wieku/ ále teź y w przyśłym. *WujNT Eph* 1/21.

Synonimy: 1. *krolowanie, rozkazowanie, rzqd, rzqdzienie, sprawowanie, władanie, władza*; 2. *przewodzenie*; 3. *dzierzenie, trzymanie*.

Cf **PANOWAĆ, PAŃSTWO**

AŻ, (ZCh)